

FOTO: KATRE LIIV
KUJUNDUS: MUDU



EESTI KESKKONNAÜHENDUSTE KOJA SÕNUM
ERAKONDADELE RIIGIKOGU VALIMISTE EEL:

Eesti vajab selget plaani kliimaneutraalsuseni jõudmiseks

Eesti on eesmärgiks seadnud kliimaneutraalsuse saavutamise 2050. aastaks, kuid on ebaselge, kuidas eesmärk saavutatakse. Eestil on tarvis siduvate vahe-eesmärkidega plaani kliimaneutraalsuseni jõudmiseks, mis kajastab kõigi sektorite panust.



Kasvuhoonegaaside (KHG) heitmete vähendamine on vältimatu, kui soovime kliimakriisi leevendada ja säilitada oma planeedi, sh Eesti riigi elamiskõlblikuna. ÜRO valitsustevahelise kliimapaneeli [IPCC raporti \(2021\)](#) sõnum on ühene – iga tonn kasvuhoonegaase loeb, seega loeb iga riigi pingutus. [IPCC raport aastast 2018](#) toob välja, kuidas kliimamuutuste leevendamiseks on kõige kriitilisem periood käimasolev aastakümme. Panustama peavad eranditult kõik sektorid. IPCC raportid koondavad parimat olemasolevat teadusteadmist kliimamuutusest, näiteks põhineb IPCC 2021. aasta raport kliimamuutuse füüsikalistest alustest enam kui 14 000 teadusartikli analüüsil.

HETKESEIS: Eesti kliimapoliitika korralduse peamised takistused kliimanetraalsuse teel

Praegune Eesti kliimapoliitika on kliimakriisi leevendamisel liialt aeglane. Eestil on hulk arengudokumente, mis kliimavaldkonda reguleerivad¹, ent mitmed kehtivad kavad on vananenud, s.o ei ole mõeldud kliimanetraalsuse eesmärgi täitmiseks ning nende uuendamine on aeglane. Sealhulgas ei ole erinevate dokumentide uuendamise ajakavad omavahel kooskõlas.

Arengukavades ja poliitikadokumentides seatud eesmärkide õiguslik siduvus on ebapiisav, kavade omavahelised seosed, sh ülimuslikkus üksteise suhtes on ebaselged ning mõnikord on need omavahel vastuolus. Näiteks seab “Eesti 2035” strateegia eesmärgiks kliimanetraalsuse saavutamise 2050. aastaks, “Kliimapoliitika põhialused aastani 2050” aga mitte, ent just viimasest lähtuvad muud kehtivad arengukavad (näiteks Energiamajanduse arengukava ENMAK) koos oma spetsiifiliste eesmärkide ja meetmetega.

Praegune kliimapoliitika korraldus on viinud olukorrani, kus on ebaselge, kuidas kliimanetraalsus 2050. aastaks ning ka seatud vahe-eesmärgid, sh heitmete u 80%-ne vähendamine aastaks 2035 saavutatakse, mis tempos heite vähenemine toimub ja kuivõrd panustavad sellesse erinevad sektorid. See tekitab olukorra, kus ettevõtjate, omavalitsuste ja sektorite esindajate jaoks on segane, milline on / peaks olema nende panus rohepöördesse ning millises tempos peavad heitkogused erinevate sektorite lõikes vähenema.

¹ Kliimaeesmärke puudutavad Eestis väga paljud erinevad õigusaktid ja strateegilised dokumendid (loetelu ei ole ammendav): Kliimapoliitika põhialused aastani 2050 (KPP), Strateegia “Eesti 2035”, Eesti kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030, Eesti riiklik energia- ja kliimakava aastani 2030, Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021–2035, Jäätmeseadus jne.

VAJADUS: Eesti vajab plaani, kuidas jõuda 2050. aastaks kliimaneutraalsuseni nii, et muudatuste koormus jaotuks ajaliselt mõistlikult ja suurem osa heite vähendamisest toimuks sel kümnendil

Seatud kliimaeesmärkide saavutamiseks ning kõige hullemate kliimastenaariumite vältimiseks on vaja olemasolevate dokumentide ülest plaani, mis hõlmaks kõiki sektoreid ja seaks konkreetset eesmärgid konkreetsetes ajaraamis, muutes seeläbi teekonna kõigile ühtemoodi arusaadavaks. **Eesti vajab selget teekaarti, kuidas jõuda 2050. aastaks kliimaneutraalsuseni nii, et muudatuste koormus jaotuks ajas mõistlikult ja võimalikult suur osa heite vähendamisest toimuks sel kümnendil. Sisuliselt on vaja kõikides sektorites selgust, kui palju nad igal aastal oma kasvuhoonegaaside emissioone vähendada peavad, ning puhtpraktiliselt – mis projektidele võib lubasid anda.**

Eesmärgid ja sihid peavad olema siduvad ja selged. Siduvad vahe-eesmärgid ja teekaart on vajalikud selleks, et kliimakriisi leevendada piisava tõhususe ja kiirusega. Praegune praktika näitab, et eesmärkide seadmisest pelgalt strategiadokumentides jääb väheks. Hea näide on metsa- ja maa-sektor LULUCF, mis on prognoositust ca 10 aastat varem muutunud süsiniku sidujast emiteerijaks. Eesmärkide saavutamisel on oluline selgete õiguslike kohustuste ja piiride seadmine.

Kliimaneutraalsuseni jõudmise teekaart ehk konkreetne ja täpne ajakava koos meetmetega kliimaneutraalsuseni jõudmiseks on pandud paika paljudes teistes riikides (näiteks Saksamaa, Prantsusmaa, Leedu). Juba pea pooled EL riigid on õigusselguse loomiseks kehtestanud kliimaseadused või on neid peatselt kehtestamas. Paljudes neist on kirjas vahe-eesmärgid.

Eesmärkide seadmisel tuleks lähtuda järelejäänud süsinikueelarve põhimõttest. Väga lihtsalt öeldes väljendab järelejäänud süsinikueelarve heitmete hulka, mida tohib inimkond veel õhku paisata, et globaalne soojenemine ei ületaks teatud piiri, nt 1,5° C või 2° C võrreldes tööstusrevolutsiooni eelse ajaga, millest räägib Pariisi kliimalepe. Nagu isiklik finantseelarve seab piirid iga inimese tarbimisharjumustele, tuleb lähtuda süsinikueelarvest piiride seadmisel süsinikuhappegaasi õhku paiskamisel. Tuleb ainult meeles pidada, et erinevalt pankadest planeet meile kliimateemadel laenu anda ei saa ning seeläbi eelarvet suuremaks laenata on võimatu.